

Metody izučenija fol'klora. Sbornik nauč-
nyh trudov. Otvetstvennyj redaktor V.E.
Gusev, LGITMIK, Leningrad 1983, 155 str.

Zbornik je posvećen aktualnim proble-
mima suvremene folkloristike. Dobra je
karakteristika ovog zbornika što autori ne pre-
tendiraju na globalno rješenje složenih
metodoloških problema, nego nastoje
pojedinačnim zahvatima upozoriti na neka pi-
tanja metodološkog i metodičkog karaktera u
istraživanju folkloru.

U prvom su dijelu članci o aktu-
alnim općemetodološkim problemima suvre-
menih folklorističkih istraživanja. Zbornik
započinje studijom V.E. Guseva "Pluralizam"
i "univerzalizam" u folklorističkoj metodo-
logiji. Gusev polazi od pretpostavke da nema
univerzalne metode u proučavanju folkloru, te
da svako inzistiranje na jednoj važećoj i
vrijednoj, ne može biti plodotvorno. Klasična
historiografija ruske znanosti promatrala je
povijest folkloru kao pravocrtni razvoj, kao
zamjenu jedne metode drugom. Od 50-tih
godina ovog stoljeća razvoj se folkloristike,
kako nas upozorava Gusev, počeo promatrati
kao smjena sličnih ili posve suprotnih metoda,
a pojedine su se etape promatrala kao različiti
sustavi znanstvenih metoda. Suvremena sovje-
tska folkloristika priznaje istodobno različite
metode istraživanja jer je, uostalom, i sam pre-
dmet istraživanja - folklor, složena pojava koja
omogućuje raznorodna istraživanja. Gusev
smatra da treba biti kritičan prema tzv. "tradi-
cionalnim metodama", ali da ih ne treba odbaci-
ti. Polifunkcionalnost folkloru, kako predlaže
Gusev, mora se istraživati posebnom metodom
- *funkcionalno-sociološkom*, koja bi inte-
grirala pojedinačne metode sociologije, soci-
jalne psihologije, povijesti religije, estetike i dr.

Druga studija u prvom dijelu knjige
još je, po našem mišljenju, zanimljivija. I.I.
Zemcovski govori o vjerojatosnoj metodolo-
giji u suvremenoj znanosti i predlaže da se ona
uvede i u folklor. Organsko jedinstvo kontrast-
nih fenomena (tradicije i stvaralaštva) pre-
dstavlja bazu za shvaćanje vjerojatosne priro-
de folkloru, kako nam tumači Zemcovski. Fol-
klor je vjerojatan kao svako stvaralaštvo, kaže

dalje Zemcovski, i ta vjerojatnost nije neuhvat-
ljiva jer se folklor realizira u okvirima i prav-
ilima tradicije, po njezinim kanonima i
klišeima i, ako se tako može reći, oprezno upo-
zorava Zemcovski, "kanon vjerojatnosti
služi kao stvaralački činilac folklorne tradicije"
(str.24).

Drugi dio zbornika posvećen je
organologiji - grani koja se u posljednje vrijeme
uspješno razvija. Studije pokazuju novu meto-
diku proučavanja folklornih glazbala i glazbe
usmene tradicije.

U trećem se dijelu osvjetljava pro-
blematika zbornika na građi folklornog pje-
sništva. Autori donose konkretne analitičke
razrade i upozoravaju na probleme zapisivanja
glazbenog folkloru. Nastoje iznaći takav
grafički sustav koji bi omogućio bolju informa-
ciju o živoj izvedbi, odnosno o svim onim
važnim elementima kao što su tembr glasa,
instrumentalna pratnja i dr.

Četvrti i posljednji dio objedinjuje
studije koje upozoravaju na specifične metode
proučavanja folkloru kao višeslojne umjetnosti
koja ujedinjuje različite ali istodobno i uzajam-
no povezane komponente glazbe, plesa, pre-
dstavljanja i govorenja.

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Russkaja narodnaja poëzija, Epičeskaja
poëzija, Sost., podg. teksta, vstup. st., pre-
dislovija k razdelam i komentarii B. Pu-
tilova, "Hudožestvennaja literatura", Leni-
grad 1984, 440 str.

Godine 1984. "Hudožestvennaja
literatura" izdala je tri značajna folkloristička
zbornika posvećena usmenoj poeziji. Do nas je
do sada stigao samo onaj koji prikazujemo a
vezan je uz epsku poeziju. Zbornici posvećeni
obrednoj i lirskoj poeziji nisu još, na žalost, pr-
istigli.

I ovaj zbornik, kao i ostala djela
poznatog znanstvenika B.N. Putilova, pokazu-
je visoku znanstvenu akribiju i svjedoči o
čvrstoj vezi znanosti i života. Uvodna studija
Ruska narodna epska poezija odražava stanje
suvremene folkloristike (ne samo sovjetske).

Putilov u širokim potezima pokazuje ono zajedničko, opće, što biljine, povijesne pjesme i balade objedinjuje i daje nam mogućnost da postavimo niz problema među kojima je svakako pitanje klasifikacije jedno od težih. Prema već ustaljenoj podjeli i Putilov je podijelio epske pjesme na biljine, povijesne pjesme i balade i reklo bi se da tu zapravo nema problema, a osobito ne onakvih kakvi se otvaraju pri podjeli lirske poezije. Pa ipak, listajući zbornik mogla bi se upravo na toj razini postaviti neka pitanja. Jesu li sve povijesne pjesme u ovom zborniku zaista epske? Složit ćemo se s B.N. Putilovim da je "siže - osnova epske pjesme, njezina duša" (str.10), ali upravo u vezi s tim postavljamo pitanje: postoji li siže u povijesnim pjesmama kao što su *Pesnja razincev, Razin i kozačij krug (Pesnja 1 i 2), Esaul soobščetaet o kazni Razina* i dr.? Čini nam se da u tim pjesmama nema sižea, da su to tipične lirske pjesme s povijesnom tematikom. I zatim: po čemu se ostale povijesne pjesme koje imaju siže zapravo razlikuju od balada koje u zborniku slijede za njima? Pjesme kao što su *Avdotja Rjazanočka, Ščelkan, Vzjatije Kazani, Mastrjuk Temrjukovič* mogli bismo, po našem mišljenju proglasiti baladama. I uopće, možemo li govoriti o posebnom žanru - povijesne pjesme?

Dio koji se odnosi na balade također nam otvara neka pitanja. Jesu li ovdje svi tekstovi balade? Imaju li svi oni siže, "epsku dušu"? kako kaže Putilov. Čini se da nemaju sve. Pjesme *Molodec bežit iz nevoli, Pašnja - mesto krovavoj bitvy, Mat', sestra i žena oplakivajut ubitogo, Zamužnaja doč ptaškoj priletaet v rodnoj dom* i dr., proglasili bismo ipak lirskima s izrazitim pripovijednim karakterom.

Bez obzira na postavljena pitanja, pred nama je vrijedan zbornik koji pokazuje da se i vrsni znalci kao što je B.N. Putilov mogu naći u zamkama koje im postavlja klasifikacija usmene poezije. Uostalom, u folkloristici se na mnoga pitanja ne može jednoznačno odgovoriti pa će nam tako i ovaj zbornik, ako ga shvatimo kao praktičnu primjenu jedne od mogućih klasifikacija usmene epske poezije, dobro doći u provjeri naših postavki i odgovora na pitanja.

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Fol'klornyj teatr narodov SSSR, otv. red. O.N. Kajdalova, "Nauka", Moskva 1985, 248 str.

Još jedna u već povelikom broju sovjetskih knjiga s problematikom folklornog kazališta. Riječ je o zborniku u kojem se nalazi dvanaest članaka o četrnaest "nacionalnih" oblika folklornog kazališta. Autori su: V.E. Gusev, N.H. Nurdžanov, M.H. Kadyrov, S.A. Kaskabasov, G.I. Spataru, M. Allahverdiev, E. Petrosjan, P. Bel'skis, V. Najdakova, V.S. Bryžinskij, B. Magomedgadžijeva i T.G. Gulca. Nepotpisani uvod zbornika smješta folklorni teatar u cjelinu narodne umjetničke kulture i folkloru kao njezina važnog dijela. Među nedovoljno proučenim aspektima folkloru kao predstavjačkog stvaralaštva spominje se istraživanje folkloru kao izvora scenskog umijeća. U tom smislu nedvosmislen je primjer mnogih naroda SSSR-a, gdje je zaista profesionalno kazalište nastalo na folklornim tradicijama, koristeći se i iz folkloru posuđenim "arsenalom". Pisac uvoda se zalaže za takvo istraživanje folklornog teatra koje će u obzir uzeti umjetničke vrijednosti.

Folklorni se teatar određuje kao skup različitih pojava narodnog dramskog stvaralaštva, od kazališnih pojava u pravom smislu do teatarskih elemenata u izvedbama epike i lirike ili epizoda unutar obreda. Autori u zborniku ograničili su se u svojim radovima na one oblike igre i obreda koji u sebi sadrže "elemente teatralnosti". Pitanja određenja folklornog kazališta i njegovih oblika i dalje je predmet diskusije, što se pokazalo i na konferenciji o folklornom teatru naroda SSSR-a održanoj u Taškentu 1982. godine. Nesuglasice su uglavnom oko razlikovanja "doteatarskog" i "teatarskog" koje je svojedobno uveo V.E. Gusev, i pokazalo se da je takvo dihotomno razlikovanje neprikladno. Tendencija je, dakle, širenje područja folklornog teatra na gotovo sve oblike koji ukuljučuju predstavjačko umijeće. U zborniku ima radova koji su za temu odabrali "prave" kazališne pojave, ali ima i onih kojima je predmet izvan područja folklornog kazališta, u sferi teatraliziranih obreda, itd.

Kolektivnost stvaralaštva, improvizacija, vedar svjetonazor, uzajamno djelo-